

Lieta C-33/21

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar
Tiesas Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Datums, kurā lūgums reģistrēts Tiesā:

2021. gada 18. janvāris

Iesniedzējtiesa:

Corte suprema di cassazione (Itālija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2020. gada 21. decembris

Prasītājas:

Istituto nazionale per l'assicurazione contro gli infortuni sul lavoro
(INAIL)

Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS)

Atbildētāja:

Ryanair DAC

Pamatlietas priekšmets

Kasācijas sūdzība par *Corte d'appello di Brescia* (Brešas apelācijas tiesa, Itālija) spriedumu, ar kuru noraidītas *Istituto nazionale per l'assicurazione contro gli infortuni sul lavoro* (Valsts aģentūra apdrošināšanai pret nelaimes gadījumiem darbā; turpmāk tekstā – “INAIL”) un *Istituto nazionale della previdenza sociale* (Valsts sociālā nodrošinājuma aģentūra; turpmāk tekstā – “INPS”) apelācijas sūdzības par *Tribunale di Bergamo* (Bergamo tiesa, Itālija) spriedumu, ar kuru noraidītas to prasības atzīt, ka *Ryanair DAC* (turpmāk tekstā – “*Ryanair*”) saskaņā ar Itālijas tiesību aktiem bija jāapdrošina 219 darbinieki, kas bija norīkoti darbā Orio al Serio lidostā (Bergamo, Itālija) kā apkalpes locekļi.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Iesniedzējtiesai - *Corte di cassazione* (Kasācijas tiesa, Itālija) ir jānosaka, vai Īrijā reģistrētas aviosabiedrības darbiniekiem, kuri ir nodarbināti Itālijā esošajā mājas bāzes lidostā, ir jāpiemēro Itālijas tiesību akti sociālā nodrošinājuma jomā.

Šajā ziņā iepriekšējo instanču tiesas bija izslēgušas, ka šai aviosabiedrībai Itālijā būtu “filiāle” vai “pastāvīga pārstāvniecība”, ka ļautu piemērot Regulas Nr. 1408/71 14. panta 2. punkta a) apakšpunkta i) punktā ietverto noteikumu, ka uz pārvadājumu uzņēmuma darbiniekiem attiecas tās dalībvalsts tiesību akti, kuras teritorijā atrodas šī filiāle vai pastāvīgā pārstāvniecība.

Tomēr iesniedzējtiesa prāto par iespēju šajā lietā piemērot 14. panta 2. punkta a) apakšpunkta ii) punkta normu, interpretējot jēdzienu “persona[, kas] galvenokārt strādā tajā dalībvalstī, kurā dzīvo”, pamatojoties uz Tiesas izstrādātajiem kritērijiem attiecībā uz jēdzienu “vieta, kur darbinieks pastāvīgi veic darbu” Regulas Nr. 44/2001 19. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē.

Prejudiciālais jautājums

“Vai [Regulas Nr. 1408/71 redakcijā ar grozījumiem] 14. panta 2. punkta a) apakšpunkta ii) punktā ietvertais jēdziens “persona[, kas] galvenokārt strādā tajā dalībvalstī, kurā dzīvo” var tikt interpretēts atbilstoši - tiesu iestāžu sadarbības civillietās un jurisdikcijas attiecībā uz individuāliem darba līgumiem jomā - Regulas (EK) Nr. 44/2001 19. panta 2. punkta a) apakšpunktā izmantotajam formulējumam “vieta, kur darbinieks pastāvīgi veic darbu”, kas saskaņā ar šā lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāstā atreferēto Tiesas judikatūru arī attiecas uz aviācijas jomu un apkalpes locekļiem (Regula (EEK) Nr. 3922/91)?”

Atbilstošās Savienības tiesību normas

Padomes Regula (EEK) Nr. 1408/71 (1971. gada 14. jūnijs) par sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem, pašnodarbinātām personām un viņu ģimenēm, kas pārvietojas Kopienā (OV 1971, L 149, 2. lpp.), it īpaši tās 13. un 14. pants;

Padomes Regula (EK) Nr. 44/2001 (2000. gada 22. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV 2001, L 12, 1. lpp.), it īpaši tās 19. panta 2. punkta a) apakšpunkts;

Padomes Regula (EEK) Nr. 3922/91 (1991. gada 16. decembris) par tehnisko prasību un administratīvo procedūru saskaņošanu civilās aviācijas jomā (OV 1991, L 373, 4. lpp.).

Atbilstošās valsts tiesību normas

Regio decreto-legge del 4 ottobre 1935, n. 1827 – Perfezionamento e coordinamento legislativo della previdenza sociale [Karaļa 1935. gada 4. oktobra Dekrētlukums Nr. 1827 – Sociālā nodrošinājuma pilnveidošana un koordinēšana tiesību aktos] (1935. gada 26. oktobra *GURI* Nr. 251 – Kārtējais pielikums Nr. 251) 37. pants, kurā ir paredzēts, ka invaliditātes un vecuma, tuberkulozes un piespiedu bezdarba apdrošināšana ir obligāta abu dzimumu un jebkādas valstspiederības personām, kuras ir vecumā no 15 līdz 65 gadiem un kuras ir nodarbinātas algotā darbā.

Decreto del presidente della Repubblica del 30 giugno 1965 n. 1124 – Testo unico delle disposizioni per l'assicurazione obbligatoria contro gli infortuni sul lavoro e le malattie professionali [Republikas prezidenta 1965. gada 30. jūnija Dekrēts Nr. 1124 – Noteikumu par obligāto apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām konsolidētā redakcija] (1965. gada 13. oktobra *GURI* Nr. 257 – Kārtējais pielikums Nr. 0), 1. pants kurā ir noteikts pienākums veikt tādu personu apdrošināšanu *INAIL* pret nelaimes gadījumiem darbā, kas “strādā ar iekārtām, kuras persona, kas tās lieto, nedarbina tiešā veidā, ar spiediena iekārtām, elektriskām vai termiskām iekārtām un ierīcēm, kā arī tādu personu, kas jebkurā gadījumā ir nodarbinātas rūpnīcās, laboratorijās vai vidē, kas paredzēta darbam, būvdarbiem vai pakalpojumiem, kas ietver šādu iekārtu, aparātu vai ierīču izmantošanu [..]”.

Šā tiesību akta 4. pantā ir precizēts, ka “nodrošinājums attiecas uz: 1) personām, kas pastāvīgi vai pagaidu kārtībā nodarbinātas citas personas vadībā veic fizisku algotu darbu neatkarīgi no atalgojuma veida; [..]”.

Īss lietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 *INPS* un *INAIL* lūdza, lai tiktu atzīts *Ryanair* pienākums saskaņā ar Itālijas tiesību aktiem apdrošināt *Orio al Serio* lidostā apkalpes locekļu statusā nodarbinātos 219 darbiniekus *INPS* laikposmā no 2006. gada jūnija līdz 2010. gada februārim, un *INAIL* laikposmā no 2008. gada 25. janvāra līdz 2013. gada 25. janvārim.
- 2 *INPS* prasība tika pamatota ar pārbaudes gaitā izdarīto konstatējumu, ka darba ņēmēji strādāja Itālijas teritorijā, kā arī to, ka šajā lietā ir piemērojami Karaļa 1935. gada Dekrētlukuma Nr. 1827 37. pants un Regulas Nr. 1408/71 13. pants.
- 3 Savukārt *INAIL* konstatēja, ka šie paši darba ņēmēji tika nodarbināti ekspluatācijas bāzē, kas tiek dēvēta par *crew room*, kur atradās pastāvīgas darba vietas ar personālajiem datoriem, printeriem, telefonu un biroja plauktiem ar darba dokumentiem, kā arī faksa aparātu, un no tā secināja, ka šādus darbiniekus ir pienākums apdrošināt *INAIL* saskaņā ar Republikas prezidenta 1965. gada Dekrēta Nr. 1124 1. un 4. pantu un Karaļa 1935. gada Dekrētlukuma Nr. 1827 37. pantu.

- 4 *Gan Tribunale di Bergamo, gan Corte d'appello di Brescia* atzina *INPS* un *INAIL* prasības par nepamatotām. Konkrēti, *Corte d'appello di Brescia*, konstatējusi, ka nav pierādīts, ka uz visiem 219 darbiniekiem attiecās *Ryanair* iesniegtie sertifikāti E101, izvērtēja, kuri sociālā nodrošinājuma tiesību akti ir piemērojami saskaņā ar Regulu Nr. 1408/7, un konstatēja, ka visi attiecīgie darbinieki bija pieņemti darbā, noslēdzot darba līgumu atbilstoši Īrijas tiesībām un konkrētajā gadījumā atbilstoši no Īrijas saņemtajiem norādījumiem, un ka šo darbinieku darbs 45 minūtes dienā tika veikts Itālijas teritorijā un pārējā laikā – Īrijā reģistrētos lidaparātos; tā turklāt uzskatīja, ka *Ryanair* Itālijas teritorijā nav “filiāles” vai “pastāvīgās pārstāvniecības”, kam saskaņā ar Savienības tiesībām ir jābūt, lai rastos pienākums veikt apdrošināšanu Itālijā.
- 5 *Corte d'appello di Brescia* arī uzskatīja, ka papildu piesaistes kritērijs, proti, *Ryanair* “ekspluatācijas bāzes” atrašanās Orio al Serio, nav piemērojams *ratione temporis* Regulas Nr. 3922/91 III pielikuma izpratnē: šīs regulas mērķis bija saskaņot tehniskos noteikumus un administratīvās procedūras civilās aviācijas drošības jomā, un tikai kopš Regulas Nr. 883/2004, kas grozīta ar Regulu Nr. 465/2012, stāšanās spēkā 2010. gada maijā minētais kritērijs tika attiecināts arī uz sociālā nodrošinājuma jomu.
- 6 Attiecībā uz *INAIL* prasību *Corte d'appello di Brescia* nosprieda, ka attiecībā uz laikposmu pēc 2010. gada aprīļa iespējamo “ekspluatācijas bāzes” kritēriju liedz piemērot tas, ka nav nekādu faktisko apstākļu, ar kuriem varētu pierādīt, ka šis kritērijs ir attiecināms.
- 7 *INPS* un *INAIL* par *Corte d'appello di Brescia* spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību *Corte di cassazione*.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 8 Pamatlietas faktiskie apstākļi, kam valsts līmenī ir piemērojami Karaļa 1935. gada Dekrētlikuma Nr. 1827 37. pants un Republikas prezidenta 1965. gada dekrēta Nr. 1124 1. un 4. pants, ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā, jo to gadījumā, ir jānosaka, kuri sociālā nodrošinājuma tiesību akti ir piemērojami darba ņēmējiem, kurus nodarbina Īrijā reģistrēta sabiedrība un kas ir arī starptautisko lidojumu apkalpes locekļi ar ekspluatācijas bāzi Orio al Serio lidostā.
- 9 Pamatlietā tostarp ir jāinterpretē Regulas Nr. 1408/71 13. un 14. pants, kas bija spēkā līdz Regulas Nr. 987/2009 pieņemšanas 2009. gada 16. septembrī rezultātā noteiktajai Regulas Nr. 883/2004 par Eiropas Savienības dalībvalstu sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu spēkā stāšanās dienai (2010. gada 1. maijam).
- 10 *Corte d'appello di Brescia* izslēdza, ka šajā gadījumā pastāvētu Regulas Nr. 1408/71 14. panta 2. punkta a) apakšpunkta i) punktā paredzētais piesaistes kritērijs, saskaņā ar kuru uz personām, kuras ir apkalpes locekļi aviosabiedrībā, kas veic starptautiskos lidojumus, un kuras ir nodarbinātas minētās

aviosabiedrības filiālē vai pastāvīgajā pārstāvniecībā citā dalībvalstī, kas nav tā dalībvalsts, kurā atrodas aviosabiedrības juridiskā adrese vai uzņēmējdarbības vieta, uz darba ņēmēju, attiecas tās dalībvalsts tiesību akti, kurā atrodas šī filiāle vai pastāvīgā pārstāvniecība. Proti, kā Tiesa atgādinājusi savā 2020. gada 2. aprīļa spriedumā lietās C-370/17 un C-37/18 (EU:C:2020:260), lai piemērotu minēto normu, ir nepieciešams, lai būtu izpildīti divi kumulatīvi nosacījumi, proti, pirmkārt, attiecīgajai aviosabiedrībai ir jābūt filiālei vai pastāvīgajai pārstāvniecībai dalībvalstī, kas nav tā, kurā atrodas tās juridiskā adrese, un, otrkārt, attiecīgajai personai ir jābūt nodarbinātai šajā ekonomiskajā vienībā.

- 11 Tomēr ir jāizvērtē arī iespēja reglamentēt pamatlietā aplūkoto situāciju 14. panta 2. punkta a) apakšpunkta i) punkta tiesību normā, saskaņā ar kuru “ja persona galvenokārt strādā tajā dalībvalstī, kurā dzīvo, šāda persona ir pakļauta tās dalībvalsts tiesību aktiem, kurā dzīvo, arī tad, ja uzņēmuma juridiskā adrese, uzņēmējdarbības vieta, filiāle vai pastāvīgā pārstāvniecība atrodas citā dalībvalstī”.
- 12 Pamatlietu tiesvedībās tika konstatēts, ka: 1) Orio al Serio lidostā atradās aviosabiedrības “ekspluatācijas bāze”, kas darbojās, lai pārvaldītu un organizētu personāla darbu; 2) šī bāze bija aprīkota ar datoriem, tālruņiem, faksu un biroja plauktiem personāla un lidojumu dokumentācijas glabāšanai; 3) telpas visi *Ryanair* darbinieki izmantoja katrā maiņā sagatavošanās un tālākām darbībām; 4) darbiniekiem, kas uz laiku bija atstādināti no lidojumiem, bija jāpilda darba pienākumi šajā vietā; 5) šajā vietā atradās personāla uzraugs, kas koordinēja apkalpju darbu; 6) uzraugs pārraudzīja darbiniekus un vajadzības gadījumā izsauca dežurējošos darbiniekus no viņu mājvietas, kas nedrīkstēja atrasties tālāk par stundas braucienu no lidostas.
- 13 Ņemot vērā šos faktiskos apstākļus, ir jānosaka, kā interpretēt jēdzienu “persona[, kas] galvenokārt strādā tajā dalībvalstī, kurā dzīvo”, ņemot vērā, kā tas ir precizēts Regulas Nr. 1408/71 14. panta 2. punkta a) apakšpunktā, ka runa ir par “tāda uzņēmuma, kas nodrošina starptautiskus pasažieru vai preču komercpārvaldījumus pa dzelzceļu, autoceļiem, [gaisu] * vai iekšzemes ūdeņiem, darbinieks, kurš pieder pie ceļojumu vai lidojumu personāla”.
- 14 Saskaņā ar šīs tiesību normas formulējumu atrašanās vietai kādas noteiktas dalībvalsts teritorijā jābūt dominējošai; šajā nolūkā nav pamata ņemt vērā lidmašīnas, kurā lidojumu apkalpes darbinieki strādā, valstspiederību, uzskatot minēto lidmašīnu par tās valsts teritoriju, kurā tā ir reģistrēta, kā arī pieņemt, ka dominējošā atrašanās vieta sakrīt ar lidmašīnas valstspiederību.

* N.d.t: Ar Regulu Nr. 1390/81 izdarīto grozījumu redakcijas latviešu valodas versijā – atšķirībā no citu valodu versijām “gaisa” ir izlaists: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV-IT-FR/TXT/?from=FR&uri=CELEX%3A31981R13>

- 15 Šāda interpretācija nešķiet pareiza, jo runa ir par lidojumu apkalpes personālu, kas neizbēgami galvenokārt strādā lidmašīnās; turklāt 14. panta 2. punkta a) apakšpunkta ii) punkts ir veidots kā izņēmums attiecībā pret darba devēja juridiskās adreses atrašanās vietas kritēriju. Dominējošā nodarbinātības vieta, visticamāk, būtu jāinterpretē kā vieta, kur notiek darba būtiskākā daļa, proti, vieta, kurā vai no kuras darba ņēmējs faktiski izpilda lielāko daļu savu pienākumu pret savu darba devēju, bet izslēdzot pienākumus, kas tiek pildīti lidmašīnā, ņemot vērā, ka pretējā gadījumā šāda vieta sakristu ar vietu, kas paredzēta 14. panta 2. punkta a) apakšpunktā, no kuras, savukārt, minētajā tiesību normā ir izdarīta atkāpe (par ko liecina vārdi “izņemot”).
- 16 Attiecībā uz piemērojamo sociālā nodrošinājuma tiesību aktu noskaidrošanu šķiet, ka piesaistes kritērija ziņā tiesību normas mērķis ir dot priekšroku nevis vietai, kur atrodas darba devēja juridiskā adrese, bet gan vietai, kur faktiski tiek veikta būtiskākā darba daļa – šāds risinājums gan palīdz par sociālā nodrošinājuma pasākumu ievērošanas uzraudzību atbildīgajām iestādēm veikt efektīvāku kontroli un pilnvērtīgāk darboties, gan sekmē ieinteresēto personu iespējas izmantot sociālo nodrošinājumu.
- 17 Šo mērķi var sasniegt, ja jēdziens “persona[, kas] galvenokārt strādā tajā dalībvalstī, kurā dzīvo”, tiek interpretēts, pamatojoties uz tiem pašiem kritērijiem, saskaņā ar kuriem Tiesa aviācijas un lidojumu apkalpes locekļu jomā ir interpretējusi Regulas Nr. 44/2001 19. panta 2. punkta a) apakšpunktā minēto jēdzienu “vieta, kur darbinieks pastāvīgi veic darbu”.
- 18 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka 2017. gada 14. septembra spriedumā lietā *Sandra Nogueira* u.c. (C-168/16 un C-169/16, EU:C:2017:688) Tiesa nosprieda attiecībā uz jēdzienu “vieta, kur darbinieks pastāvīgi veic darbu” Regulas Nr. 44/2001 19. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē, ka dalībvalsts, kurā darba ņēmējs parasti izpilda savu darbu, kritērijs ir jāinterpretē plaši (pēc analogijas skat. spriedumu, 2013. gada 12. septembris, *Schlecker*, C-64/12, EU:C:2013:551, 31. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 19 Šajā spriedumā, kas arī attiecas uz darba ņēmējiem, kuri ir nodarbināti kā aviosabiedrības apkalpes locekļi, Tiesa norādīja, ka dalībvalsts tiesai, “[..] ja tā nepārprotami nevar noteikt “vietu, kur darbinieks pastāvīgi veic darbu””, ir jānosaka “vieta, no kuras” šis darba ņēmējs galvenokārt īsteno savus pienākumus pret savu darba devēju, atsaucoties uz pierādījumu sistēmu, ņemot vērā visus elementus, kas raksturo darba ņēmēja darbību, bet arī novēršot to, ka tāds jēdziens, kāds ir “vieta, kurā vai no kuras darba ņēmējs parasti veic savu darbu” tiek padarīts par instrumentu vai arī veicina apiešanas stratēģiju īstenošanu (pēc analogijas skat. spriedumu, 2016. gada 27. oktobris, *D’Oultremont* u.c., C-290/15, EU:C:2016:816, 48. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 20 Turklāt Tiesa, ņemot vērā darba attiecību specifiku transporta nozarē, 2011. gada 15. marta spriedumā lietā *Koelzsch* (C-29/10, EU:C:2011:151, 49. punkts), un 2011. gada 15. decembra spriedumā lietā *Voogsgeerd* (C-384/10, EU:C:2011:842,

38.–41. punkts) norādījusi vairākus aspektus, ko valsts tiesas var ņemt vērā, proti, noskaidrot, kurā valstī ir vieta, no kuras darbinieks veic pārvadāšanas uzdevumus, kur darbinieks atgriežas pēc uzdevumu izpildes, kur saņem norādījumus par pārvadāšanas uzdevumiem un organizē darbu, kā arī vieta, kurā atrodas darba rīki un vieta, kurā tiek novietotas lidmašīnas, kurās parasti tiek veikts darbs.

- 21 Ņemot vērā šos apsvērumus, tiesvedība pamatlietā tika apturēta un Tiesai uzdots iepriekš minētais prejudiciālais jautājums.

DARBA VERSIJA